

EUROOPA KOHTU OTSUS

25. jaanuar 1977*

[...]

Kohtuasjas 46/76,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Haagi Arrondissementsrechtbank'i esitatud eelotsusetaotlus nimetatud kohtus pooleliolevas asjas järgmiste poolte vahel:

W. J. G. Bauhuis

ja

Hollandi riik,

asutamislepingu nende sätete, mis keelustavad ekspordimaksudega samaväärse toimega maksud, ning nõukogu 26. juuni 1964. aasta direktiivi nr 64/432 (EÜT ingliskeelne eriväljaanne 1963–1964, lk 164) sätete tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president H. Kutcher, kodade esimehed A. M. Donner ja P. Pescatore, kohtunikud J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, G. Bosco ja A. Touffait,

kohtujurist: G. Reischl,

kohtusekretär: A. Van Houtte

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. 10. mai 1976. aasta otsusega, mis saabus kohtukantseleisse 2. juunil 1976, palus Haagi Arrondissementsrechtbank EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel teha otsuse asutamislepingu artikli 16 tõlgendamise kohta ja sellega seoses öelda, kas:

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

fraasi „eksporditollimaksudega samaväärse toimega maksud” tuleb tõlgendada sellisena, mis hõlmab liikmesriikide kehtestatud rahalisi makse teise liikmesriiki eksportimiseks ette nähtud kariloomade veterinaar- ja sanitaarkontrolli suhtes niivõrd, kui sellistest rahalistest maksudest piisab, et katta (samamoodi need maksud ei ületa) läbi viidud veterinaar- ja sanitaarkontrolli tegelikke kulusid:

a) (veiste ja sigade osas):

täites neid kohustusi, mille Euroopa Majandusühenduse Nõukogu on ekspordiliikmesriigile pannud oma 26. juuni 1964. aasta direktiivis nr 64/432/EMÜ; või

b) (veiste ja sigade osas):

täites eespool punktis a nimetatud kohustusi ja lisaks tagades, et kõnealused veised ja sead vastavad impordiliikmesriikide konkreetsetele imporditingimustele; või

c) (muude loomade osas, v.a veised ja sead):

tagades, et kõnealused loomad vastavad impordiliikmesriigi imporditingimustele?

2. Need küsimused esitas Hollandi haldusorganite vastu algatatud menetluste käigus kariloomade kaupmees, kes eksportis 1966. aasta augustist 1971. aasta juulini elusloomi teistesse liikmesriikidesse ja taotleb Hollandi haldusorganite poolt läbi viidud veterinaar- ja sanitaarkontrollide eest makstud tasude tagasimaksmist enne loomade ekspordi.

3. Ta teeb ettepaneku, et need tasud on asutamislepingu artikli 16 kohaselt alates 1. jaanuarist 1962 keelustatud eksporditollimaksudega samaväärse toimega maksud, ning et seetõttu on need ekslikult tasutud.

4. Siseriikliku kohtu otsusest selgub, et ühelt poolt nõuti kõnealuseid tasusid veiste ja sigade veterinaar- ja sanitaarkontrollide korral, mis on ette nähtud ja sätestatud nõukogu 26. juuni 1964. aasta direktiivis 64/432/EMÜ ühendusesisest veiste ja sigadega kauplemist mõjutavate loomatervishoiu probleemide kohta (EÜT ingliskeelne eriväljaanne 1963–1964, lk 164), ning teiselt poolt muude veterinaar- ja sanitaarkontrollide korral, v.a need, mis on kehtestatud nimetatud direktiivis, või muude loomade suhtes, v.a need, keda on direktiivis nimetatud ja keda reguleerivad üksnes siseriiklike õigusaktide sätted.

5. Nimetatud olukorrad tuleb eraldi läbi vaadata.

6. On siiski soovitatav esmalt määratleda õigusraamistik, milles esitatud küsimustele tuleb vastata.

7. EMÜ asutamislepingu artikkel 9 keelustab liikmesriikide vahel impordi- ja ekspordimaksud ja kõik samaväärse toimega maksud.

8. Artikli 16 alusel kaotavad liikmesriigid omavahel ekspordimaksud ja samaväärse toimega maksud hiljemalt üleminekuperioodi esimese etapi lõpus.

9. Tollimaksudega samaväärse toimega maksude keelustamise põhjenduseks on asjaolu, et iga rahaline maks, isegi väike, mis kehtestatakse kaupadele põhjusel, et nad ületavad piiri, on takistuseks kaupade liikumisele, mida raskendavad selle tulemuseks olevad haldusformaalsused.

10. Sellest tulenevalt on igasugune rahaline maks, ükskõik kuidas seda nimetatakse või rakendatakse, mis on kehtestatud ühepoolsetl kaupadele põhjusel, et need ületavad piiri, ja mis ei ole tollimaks selle otseses tähenduses, samaväärse toimega maks asutamislepingu artiklite 9, 12, 13 ja 16 tähenduses, isegi siis, kui seda ei kehtestata riigi kasuks.

11. Olukord oleks erinev üksnes siis, kui kõnealune maks on tasu eksportijale tegelikult osutatud hüve eest, mis on kõnealuse hüvega proportsionaalne summa, või kui see on seotud kodumaiste toodete või samasuguste importtoodete suhtes vastavalt samadele kriteeriumidele süstemaatiliselt kohaldatud riigisiseste maksude üldise süsteemiga.

12. Kuigi asutamislepingu artiklis 36 sätestatakse, et artiklite 30–34 sätted ei välista impordikeeldude või -piirangute kohaldamist, mis on õigustatud inimeste, loomade elu ja tervise kaitse seisukohast, on nimetatud säte erand põhireeglist, et kõik liikmesriikide vahel kaupade vaba liikumise takistused tuleb kõrvaldada ning seda tuleb tõlgendada täpselt ja seetõttu ei saa seda mõista artiklite 30 ja 34 sätetest erinevate meetmete lubamisena.

13. Sellest tulenevalt, kuigi artikkel 36 ei takista veterinaar- ja sanitaarkontrollide läbiviimist, ei saa seda siiski tõlgendada selliste maksude kehtestamise lubamisena, millega maksustatakse nimetatud kontrollidele allutatud importkaupad ja mis on mõeldud nende kontrollide läbiviimise kulusid katma.

14. Tegelikult ei ole selline maks loomuosaselt artiklis 36 kehtestatud pädevuse kasutamiseks vajalik ning võib seega luua lisatahistuse ühendusesisesele kaubandusele.

15. Nende kaalutluste valguses on asjakohane läbi vaadata esitatud küsimused.

I – Direktiivis 64/432/EMÜ ette nähtud veterinaar- ja sanitaarkontrollide tasud

16. Eesmärgiga kõrvaldada veiste ja sigade ühendusesiseselt kaubanduselt takistused ühtlustas nõukogu oma 26. juuni 1964. aasta direktiiviga 64/432/EMÜ liikmesriikides kehtivad loomatervishoiumeetmed, muutes viimastele kohustuslikuks antud valdkonna siseriiklike sätete ühtsustamise nimetatud direktiivi nõuete kohaselt.

17. 26. juuni 1964. aasta direktiivi teise ja kolmanda põhjenduse kohaselt on eesmärgiks suurendada veise- ja vasikalihaturu korraldamise määruste tõhusust, asendades „arvukad traditsioonilised kaitsevahendid piiril ühtse süsteemiga, mis on kavandatud eelkõige hõlbustama ühendusesisest kaubandust”.

18. Kolmanda ja neljanda põhjenduse kohaselt saab nimetatud eesmärgi saavutada üksnes siseriiklike õigusaktide vaheliste erinevuste kõrvaldamise teel; „liikmesriikide loomatervishoidu käsitlevad sätted tuleb seetõttu ühtlustada”.

19. Selline ühtlustamine seisneb peamiselt selles, et kariloomi eksportivatele liikmesriikidele pannakse kohustus tagada selliste teatavate veterinaar- ja sanitaarmeetmete järgimine, mis on ette nähtud tagama muuhulgas, et eksporditavad loomad ei ole nakkushaiguse allikaks.

20. Kõikidest neist kaalutlustest ilmneb, et direktiivis kehtestatud veterinaar- ja sanitaarkontrollide ühtlustatud süsteem põhineb põhimõtteliselt sellel, et iga liikmesriigi

poolt nõutud veterinaar- ja terviseohutuse tagatistel on samaväärne toime, ning see põhimõte tagab nii tervise kaitse kui ka toodete võrdse kohtlemise.

21. Selles valguses on süsteemi eesmärk anda kontroll üle ekspordiliikmesriigile ja asendada sel viisil süstemaatilised kaitsemeetmed piiril ühtse süsteemiga nii, et mitmekordsed piirikontrollid muutuksid tarbetuks ning samal ajal antaks sihtliikmesriigile võimalus kindlustada see, et tegelikult antakse selliselt ühtsustatud kontrollide süsteemiga ette nähtud tagatised.

22. Nimetatud süsteem põhineb usaldusel, mida liikmesriigid peaksid üksteise vastu üles näitama selles osas, mis puutub nende liikmesriikide, kust loomi eksporditakse, veterinaar- ja terviseohutuse osakondade poolt algselt läbi viidud kontrollidega ette nähtud tagatistesse.

23. Pidades silmas nimetatud tagatiste tõhusamaks muutmist, ühtlustati direktiiviga liikmesriikide poolt vastu võetud sätteid, muutes ebatavaliselt ranged kontrollimeetodid üldiselt kohaldatavaks.

24. Seetõttu juhtub sageli, et vähemalt mõned direktiivis ette nähtud kontrollidest on sarnased neile kontrollidele, mis viiakse läbi siis, kui samad loomad tuuakse turule ja neid transporditakse asjaomase liikmesriigi territooriumil.

25. Kui siseturul turustamise või ekspordimise korral nõutakse nende kontrollide eest tasu, moodustavad need tasud osa riigimaksude üldisest süsteemist ega ole eksporditollimaksudega samaväärse toimega maksud, vaid jäävad asutamislepingu artikli 95 kohase diskrimineerimise keelu alla.

26. Seega on esimene esitatud küsimus seotud eksporditollimaksuga samaväärse toimega maksu mõiste tõlgendamise, viidates üksnes teise liikmesriiki ekspordimiseks ette nähtud loomade kontrollide eest ning nõukogu direktiivi nr 64/432 kohustuste täitmise eesmärgil võetavatele tasudele.

27. Kuigi nimetatud kontrollide korraldamine ja teise liikmesriiki ekspordimine on omavahel seotud, on direktiivis muudetud kohustuslikuks korraldamine ekspordiriigi poolt selleks, et impordiliikmesriigi poolt piiril ühepoolset korraldatud kontrollid oleksid tarbetud või muutuksid vähemalt juhuslikuks kontrolliks, kas ekspordiliikmesriigis nõutud veterinaar- ja sanitaarmedetmed on täidetud.

28. Kõik liikmesriigid kehtestavad sellised meetmed ühepoolset, kuid need on muudetud kohustuslikuks ja ühtseks kõikide kõnealuste toodete puhul, ükskõik, milline võib ekspordiliikmesriik või sihtliikmesriik olla.

29. Teiselt poolt ei näe neid ette iga liikmesriik mõne enda huvi kaitsmiseks, vaid nõukogu ühenduse üldises huvis.

30. Seetõttu ei saa neid käsitleda ühepoolsete meetmetena, mis tõkestavad kaubavahetust, vaid pigem kaupade vaba liikumise edendamiseks ette nähtud tegevustena, eelkõige muutes ebatõhusaks sellise vaba liikumise takistused, mis võidakse artikli 36 kohaselt vastu võetud veterinaar- ja sanitaarkontrollide meetmetega luua.

31. Sellistel juhtudel ei kujuta ühenduse õigusaktis ette nähtud veterinaar- ja sanitaarkontrollide eest võetavad tasud, mis on ühtsed ja mille tasumist nõutakse ekspordiliikmesriigis enne ärasaatmist, endast ekspordimaksudega samaväärse toimega maksusid, tingimusel, et need ei ületa selle kontrolli tegelikku kulu, mille eest neid nõuti.

32. Sellise juhtumi kohta ei käi ühendusesisese kaubanduse takistuse keelustamise põhjused, et selline takistus on tollimaksudega samaväärse toimega maksude või koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmete kujul.

33. Peale selle, mis puutub küsimusse, kas tasu nõudmine on seaduslik, tuleb teha vahet direktiivis ette nähtud kontrollidel ja neil juhuslikel kontrollidel, mida direktiivi sätete kohaselt võivad piiril läbi viia üksnes liikmesriigid, kuna esimesena mainitud on kohustuslikud ja üldiselt kohaldatavad selleks, et need mõjutaksid kõiki asjaomaseid kaupu, samal ajal kui juhuslikult läbi viidavate kontrollide tasud tuleb maksta üksnes kontrollitavate toodete eest.

34. Peale selle seisneb asi ühenduse õigusaktis kõikidele liikmesriikidele võrdselt pandud kohustuse eest makstavas hüvitises, mis on majanduslikult ja finantsiliselt põhjendatud.

35. Kontrollikulud võivad erinevate liikmesriikide puhul olla erinevad, nii et tasud võivad osutada erinevaks vastavalt liikmesriigile, kus kontroll läbi viiakse.

36. Kuigi võib olla soovitatav käsitleda neid makse ühtlustatuna, kõrvaldab asjaolu, et kui neid ei määratleta tollimaksudega samaväärse toimega maksudena, ei tohi need ületada tegevuse tegelikke kulusid, need maksud keelustatud eksporditoetuse kategooriast ja välistab nende käsitlemise kaupade liikumise takistustena.

II – Veiste ja sigade veterinaar- ja terviseohutuse erikontrollide tasud nende eksportimise korral

37. Pidades silmas veiste ja sigade vaba liikumise edendamist, on muudetud direktiivis 64/432 inimeste ja loomade elu ja tervise kaitsmiseks ette nähtud veterinaar- ja sanitaarkontrollid üldiselt kohaldatavaks ja ühtseks kogu ühenduse territooriumil.

38. Vastastikune usaldus, mis peab liikmesriikidel olema teiste liikmesriikide pädevate asutuste poolt kindlaks määratud tingimustel läbi viidavate kontrollide suhtes, on direktiivis kehtestatud süsteemi põhielement, mille puudumisel oleks see eesmärgita.

39. Sellest järeldub, et neid veiseid ja sigu, kes on nimetatud direktiivis ette nähtud kontrollid läbinud, peaks olema võimalik transportida ühest liikmesriigist teistesse ilma täiendavate tervishoiu- ja veterinaarnõueteta.

40. Sellest tulenevalt, v.a direktiivis endas sätestatud erandid, oleks kõik täiendavad kontrollid, mis liikmesriik ühepoolselt kehtestab teise liikmesriiki eksporditavatele veistele ja sigadele, omal algatusel või nende teise liikmesriigi nõuete täitmiseks, mis ei ole enam põhjendatud, koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmed ning iga sellisel juhul nõutav tasu oleks sel põhjusel ühenduse õigusega vastuolus.

41. Olukord oleks erinev üksnes siis, kui selline kontroll ja sarnane tasu oleksid ette nähtud ja nõutud siseriiklike määruste alusel seoses veiste ja sigade müügi ja transpordiga asjaomase liikmesriigi territooriumil.

42. Peale selle, kui ekspordiriigis viiakse antud juhul läbi täiendavaid kontrole, ning direktiivi 64/432 erisätetes, nt artiklis 8, nimetatud tingimuste kohaselt vastaksid tasud, tingimusel, et need ei ületa tegevuse tegelikke kulusid, eespool analüüsitud tasudele ja ei oleks eksporditollimaksudega samaväärse toimega maksud.

III – Muude loomade, v.a veised ja sead, ekspordiriikides läbi viidud veterinaar- ja sanitaarkontrollide tasud

43. Küsimuse viimases osas nimetatud kontrollid viivad liikmesriigid läbi ühepoolselt ja viisil, mida ei ole ühtsustatud ning mis ei ole mingil moel seotud ühegi ühenduse eeskirjaga.

44. Niivõrd, kui tegu on üksnes eksportimiseks mõeldud loomade kontrollidega ja need erinevad asjaomase liikmesriigi territooriumil samade loomade turustamise või transportimise ajal läbi viidud kontrollidest, on need koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmed.

45. Nimetatud meetmed, mis on ette nähtud impordiriigi veterinaar- ja terviseohutuse huvide kaitsmiseks, on kooskõlas asutamislepinguga selle artiklis 36 kehtestatud tingimuste kohaselt.

46. Artikkel 36 ei keela piiriületuse korral impordiriigi poolt läbi viidud kontrollide asendamist liikmesriikide poolt algselt läbi viidud kontrollidega.

47. Ent nimetatud kontrollide üleviimine, mille läbiviimist jätkatakse impordiriigi huvides, ei muuda tegelikult nende laadi.

48. Nagu eespool on märgitud, et kuigi artikkel 36, selles kehtestatud tingimuste kohaselt, ei takista teatavate, eelkõige veterinaar- ja sanitaarkontrollide kujul olevate piirangute säilitamist, ei luba see siiski koguda makse nendelt kaupadelt, mis peavad neid kontrole läbima, kuna nimetatud kogumine ei ole artiklis 36 sätestatud pädevuste kasutamiseks vajalik ning on seetõttu ühendusesisese kaubanduse täiendavaks takistuseks.

49. Põhjused, mis muudavad ühtsete, üldiselt kohaldatavate ühenduse kontrollide läbiviimiseks asjaomaste maksude kogumise seaduslikuks, ei käi nende olukordade kohta, kus jätkuvalt seatakse ühepoolselt takistusi.

50. See on nii isegi siis, kui siseriiklikud kontrollid on ekspordi edendamise meetmed.

51. Seetõttu on vajalik vastata, et tasud, mida ekspordiriik võtab nende nimetatud riigi asutuste poolt läbi viidud veterinaar- ja sanitaarkontrollide eest, mida ei nõuta ühenduse määruses ega direktiivis, kuid mis on ette nähtud selle kontrollimiseks, kas tingimused, millele sihtliikmesriigi kohaselt import peab vastama, on täidetud, on tollimaksudega samaväärse toimega maksud.

Kohtukulud

52. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Hollandi valitsuse ja Euroopa Ühenduse Komisjoni kulusid ei hüvitata.

53. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Haagi Arrondissementsrechtbank esitas talle oma 10. mai 1976. aasta otsusega, otsustab:

1. Ühenduse õigusaktides ette nähtud veterinaar- ja sanitaarkontrollide eest võetavad tasud, mis on ühtsed ja mille tasumist nõutakse ekspordiriigis enne ärasaatmist, ei kujuta endast eksporditollimaksudega samaväärse toimega maksusid, tingimusel, et need ei ületa selle kontrolli tegelikku kulu, mille eest neid nõuti.

2. Sellest tulenevalt, v.a direktiivis 64/432/EMÜ sätestatud erandid, oleks kõik täiendavad kontrollid, mille liikmesriik näeb ühepoolselt ette teise liikmesriiki eksporditavatele veistele ja sigadele, omal algatusel või nende teise liikmesriigi nõuete täitmiseks, mis ei ole enam põhjendatud, koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmed ning iga sellisel juhul nõutav tasu oleks sel põhjusel ühenduse õigusega vastuolus.

3. Tasud, mida ekspordiliikmesriik võtab nende nimetatud riigi asutuste poolt läbi viidud veterinaar- ja sanitaarkontrollide eest, mida ei nõuta ühenduse määruses ega direktiivis, kuid mis on ette nähtud selle kontrollimiseks, kas tingimused, millele sihtliikmesriigi kohaselt import peab vastama, on täidetud, on tollimaksudega samaväärse toimega maksud.

Kutcher

Donner

Pescatore

Mertens de Wilmars

Sørensen

Mackenzie Stuart

O'Keefe

Bosco

Touffait

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 19. jaanuari 1982 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

H. Kutcher